

VOJNICI IZ KOPRA I PIRANA U MLETAČKIM PREKOMORSKIM KOPNENIM POSTROJBAMA (18. STOLJEĆE)

Lovorka ČORALIĆ

Hrvatski institut za povijest, Opatička 10, 10000 Zagreb, Hrvatska

e-mail: lovorka@isp.hr

KOPRSKI IN PIRANSKI VOJAKI V BENEŠKIH ČEZMORSKIH KOPENSKIH SILAH (18. STOLETJE)

IZVLEČEK

Osrednja tema raziskave je delež koprskih in piranskih vojakov v kopenskih enotah beneškega Stato da Mar, oziroma v pehoti (Fanti oltramarini) in konjenici (Cavalleria Croati) v 18. stoletju. Prispevek temelji na analizi gradiva, hranjenega v Državnem arhivu v Benetkah (fond: Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli), v sklopu katerega so se za navedeno obdobje ohranili popolni sezname vojaškega osebja v polkih in četah. Analiza obravnava časovni okvir njihovega delovanja, trajanje vojaške službe, starost in določene telesne značilnosti. Prikazano je, da so vojaškim enotam, v katerih so delovali koprski in piranski vojaki, poveljevali ugledni poveljniki iz Dalmacije in Boke Kotorske, razvidno pa je tudi, da so bile vojaške enote zelo mobilne in razporejene širom kopenskih in čezmorskih novopridobljenih ozemelj. V sklepnem delu prispevka je predstavljen celoten seznam vojakov iz Kopra in Pirana, ki so po dosedanjih raziskavah delovali v beneških čezmorskih pehotnih in konjeniških enotah.

Ključne besede: Koper, Piran, Istra, Beneška republika, Fanti oltramarini, Cavalleria Croati, vojaška zgodovina, zgodovina 18. stoletja

SOLDATI CAPODISTRIANI E PIRANESI NELLE UNITÀ MILITARI TERRESTRI DELLO STATO DA MAR VENEZIANO (XVIII SECOLO)

SINTESI

Il tema centrale dell'articolo è la frazione dei soldati provenienti da Capodistria e Pirano nelle unità militari terrestri dello Stato da Mar veneziano, ossia nella fanteria (Fanti oltramarini) e cavalleria (Cavalleria Croati) nel XVIII secolo. Lo studio si basa su un'analisi del materiale custodito presso l'Archivio di Stato di Venezia (fondo Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli), nell'ambito del quale si conservano per il periodo citato elenchi completi del personale militare che costituiva i reggimenti e le compagnie. Nell'analisi vengono esaminati il quadro temporale dell'attività dei soldati,

la durata del servizio militare, l'età, nonché determinate caratteristiche fisiche. Si evidenzia quindi che le unità militari nelle quali operavano soldati originari di Capodistria e Pirano erano comandate da importanti condottieri provenienti dalla Dalmazia e dalle Bocche di Cattaro, e anche che le unità erano altamente mobili e disposte in tutto il territorio dei domini di terraferma e marittimi. In conclusione, viene fornito un elenco completo dei soldati capodistriani e piranesi che, secondo le ricerche fino ad ora fatte, parteciparono nelle unità di fanteria e cavalleria dello Stato da Mar veneziano.

Parole chiave: Capodistria, Pirano, Istria, Repubblica di Venezia, Fanti oltramarini, Cavalleria Croati, storia militare, storia del XVIII secolo

UVOD. CILJ RADA

Profesionalne vojne snage zavičajem sa širega područja mletačkih stečevina duž istočnojadranske obale i unutrašnjosti, u vrelima nazivane *Fanti oltramaringi* (pješaštvo) i *Croati a cavallo* ili *Cavalleria Croati* (konjaništvo), u ranom su novom vijeku predstavljale jednu od okosnica kopnenih snaga Republike svetoga Marka. Rečene su snage aktivno sudjelovale u ratovima duž mletačkih bojišta od Dalmacije do grčkih otoka, a u mirnodopsko vrijeme bile su razmještene na mletačkim posjedima od Veneta (*terraferma*) do Peloponeza. Istraživanje i znanstvena obrada njihova ustroja i djelovanja važan je prinos poznavanju kako istočnojadranske, tako i mletačke vojne povijesti, kao i širih sastavnica međusobnih odnosa između dvije jadranske obale u ranom novovjekovlju.¹

U proteklim su godinama proučeni brojni spisi iz mletačkoga Archivio di Stato di Venezia (fond: Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli, dalje: ASVe, Inquisitori) i Državnoga arhiva u Zadru (ponajprije fondovi Generalni providuri Dalmacije i Albanije te Bilježnici Zadra) koji su nam dodatno rasvijetlili sastavnice iz povijesti prethodno navedenih postrojbi. U sklopu tih istraživanja obrađeni su i predstavljeni brojni visoki mletački časnici zavičajem prije svega iz Dalmacije i Boke kotorske je te pritom podrobno raščlanjen i sastav njihovoga vojnog ljudstva. Jednako su tako predmet istraživanja – vezanih uz istu problematiku – bili i časnici, dočasnici i vojnici iz pojedinih gradova, manjih naselja ili regionalnih područja od Ugarske do Albanije.²

Središnje istraživačko zanimanje u ovom radu upravljeno je na udio vojnika iz gradova Kopra i Pirana u postrojbama mletačkih prekomorskih pješaka i konjanika u 18. stoljeću. U radu će se uporabiti podaci sadržani u prethodno spomenutom mletačkom arhivskom fondu *Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli*, kao i literatura koja može poslužiti kao dodatni usporedni materijal. Raščlaniti će se brojevi udio vojnika iz Kopra i Pirana u mletačkom pješaštvu i konjaništvu, ukazati na vremenski okvir njihova djelovanja, fizičke značajke vojnika, njihovu uključenost u dočasničke službe, predstaviti vojni zapovjednici pukovnija i satnija u koje su bili uključeni te obraditi mjesta njihova djelovanja, odnosno popisivanja.³

1 O mletačkim vojnim snagama u ranom novom vijeku, posebice s obzirom na novačenja duž istočnoga Jadrana podrobnije vidi recentnu literaturu te u njima pridodane dodatne bibliografske jedinice: Mayhew, 2008; Mayhew, 2009; Madunić, 2012; Vrandečić, 2013; Markulin, 2014; Markulin, 2015; Markulin, 2016; Čoralić & Markulin, 2018a.

2 O regionalnim prekomorskim kopnenim postrojbama novačenim na širem području istočnoga Jadrana vidi primjerice u: Čoralić, 2013a; Čoralić, 2013b; Čoralić, 2013c; Čoralić, 2014; Čoralić, 2015a; Čoralić, 2015b; Čoralić, 2015c; Čoralić & Katusić, 2016a; Čoralić & Katusić, 2017a; Čoralić & Katusić, 2017b.

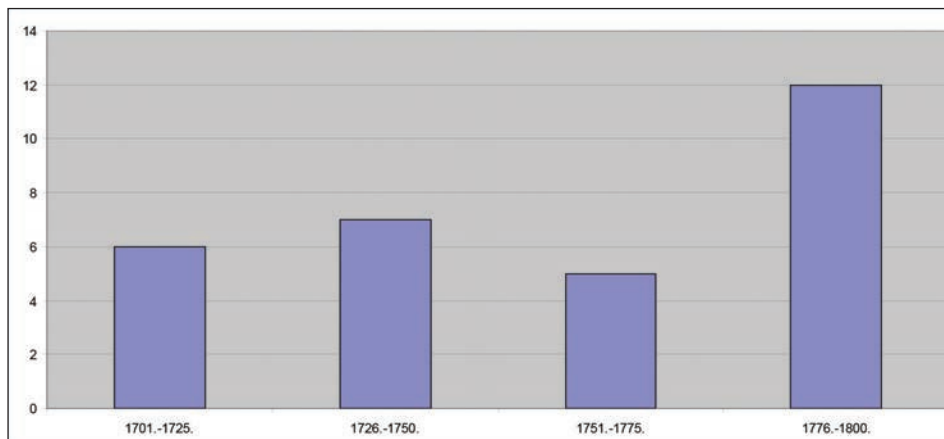
3 S obzirom da će u tabelarnom pregledu na kraju rada uz svakoga vojnika i njegovu ubilježbu biti navedena signatura unutar arhivskoga fonda *Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli* (broj svežnja, odnosno buste) u nastavku rada nećemo u svim primjerima opterećivati tekst usputnim bilježenjem svake pojedinačne signature. Također, potrebno je napomenuti da je tijekom proteklih godina obrađeno oko 60% raspoloživoga gradiva te stoga držimo da je ovaj uzorak dostatan za raščlambu i iznođenje određenih znanstvenih zaključaka.

RAŠČLAMBA ARHIVSKIH SPISA

Na početku ovoga poglavlja potrebno je sažeto kazati o načinu ubilježbe vojnika iz Kopra i Pirana u ovdje promatranim vrelima. Popisi članova pojedinih postrojbi (satnija djelatnih unutar pukovnija) pisani su jednoobrazno. U pravilu se u popisu navodi pukovnija i njoj pripadajuće satnije, kao i njezini zapovjednici i časnički kadar. Pretežit dio popisa čini lista običnih vojnika (*Soldati, Fanti*) te se za svakog pojedinog vojnika navodi njegovo ime, ime oca i prezime, podrijetlo⁴ te mjesto i datum izradbe popisa. Katkada su, iako ne uvijek redovito, ubilježeni i osobni podaci vezani uz vojnike: starost (dob), visina (statura), boja kose te kod pripadnika konjaništva boja konja. Ponekad se, nadalje, bilježi i podatak o prijelazu vojnika iz jedne u drugu postrojbu, podatak o smrti te dezertiranju. U tim se slučajevima vojnik naknadno križao s prvotnoga popisa. Jezik popisivanja vojnika bio je talijanski (mletački dijalekt) te su imena i prezimena često talijanizirana. Potrebno je također napomenuti da su vojnici popisivačima osobno prilazili i usmeno davali svoje podatke. Otuda nemali problemi s iskripljavanjem prezimena koja, radi svojega pretežito slavenskog obilježja, nedovoljno vičnim popisivačima nisu bila razumljiva. Ovdje također moramo uzeti u obzir i činjenicu da je dio vojnika, osobito onih u profesionalnim jedinicama, u službu pristupao radi bijega od zakona, odnosno nakon počinjene kriminalne radnje u svome zavičaju. Njihovi iskazi, osobito kada je riječ o personalnim podacima, stoga su zasigurno katkada bili iskripljeni.

Uzevši u obzir ovdje analizirane kopnene rodove mletačkih prekomorskih postrojbi, opažamo, u brojčanom smislu, da prema dosadašnjim saznanjima prevladavaju vojnici iz Kopra (26), dočim se na pripadnike istih profesionalnih postrojbi iz Pirana odnosi tek četiri primjera. Takav je omjer, uzevši u obzir važnost ovdje analiziranih gradova očekivan. Nadalje, iz Kopra je potjecalo 23 pješaka i tri konjanika, dočim je malen uzorak koji se odnosi na Piran otkrio polovičan omjer – po dva pješaka i dva konjanika. Izrazita prevaga pješaka, promatrajući zajedno i Kopar i Piran, također je očekivana i objašnjiva. Naime, pješačke su postrojbe bile brojnije. Istovremeno je djelovalo oko 10 prekomorskih pješačkih pukovnija, a unutar njih sedam do 10 satnija s oko 50 do 60 ljudi. Konjaničke su pukovnije bile manje brojne, najčešće ih je bilo pet do šest, od kojih su dvije do tri bile *Cavalleria Croati*, a ostale draguni. Unutar konjaničkih pukovnija djelovalo je obično šest do sedam satnija. Razlog tome omjeru jest činjenica da su konjaničke postrojbe bile znatno skuplje, iziskivale su veća financijska sredstva za opremu i oružje, ali i za plaće njima pripadajućega vojnog ljudstva. Usporedimo, nadalje, ukupan broj vojnika iz Kopra i Pirana s nekim drugim gradovima ili regijama duž istočnoga Jadrana, ali i iz unutrašnjosti. Primjerice, iz Šibenika je dolazilo čak 210 časnika i vojnika, a sa zadarskih otoka (od Silbe do Vrgade) njih 76. Iz manjih naselja poput Biograda na Moru vojno ljudstvo brojilo je 32

4 Za Kopar: *de Capodistria, Capodistria*; za Piran: *de Pirano, Pirano*.

Grafikon 1: Vremenski okvir spominjanja vojnika iz Kopra i Pirana.

pripadnika; iz Zemunika kraj Zadra 18, a s otoka Murtera tek 10 vojnika. Kada je riječ o područjima koja se u 18. stoljeću nisu nalazila pod mletačkom upravom, u ovim su popisima zabilježena 33 Hercegovca, 40 vojnika iz Senja, 24 iz Karlovca (odnosno s područja Karlovačkoga generalata), 18 iz Rijeke te 27 iz Dubrovnika (odnosno s područja Dubrovačke Republike).⁵ Prema prethodno navedenom, iako se brojčani udio vojnika iz Kopra i Pirana ne čini velikim, očito je da su ipak činili brojčano primjetan dio mletačkih prekomorskih pješačkih i konjaničkih postrojbi. Taj podatak dodatno svjedoči o njihovoj važnosti za ukupan sustav obrane mletačkih posjeda na istočnome Jadranu.

Vremenski okvir djelovanja vojnika iz Kopra i Pirana u mletačkim profesionalnim pješačkim i konjaničkim snagama tijekom 18. stoljeća pokazuje nam sljedeće (vidi: *Grafikon 1*). Uzevši u obzir raspon 18. stoljeća kroz prateća razdoblja koja iznose 25 godina opažamo da do oko 1775. godine, uz manja odstupanja, nema neke velike razlike u brojčanoj prisutnosti vojnika iz Kopra i Pirana u analiziranim postrojbama. Prisutni konstantno od prvih godina stoljeća, vojnici iz ovih istarskih gradiva najveću su brojnost u mletačkim prekomorskim pješačkim postrojbama postigli u razdoblju od 1775. do 1800. godine. Taj se porast može objasniti činjenicom da upravo tada, posljednji puta u svojoj povijesti Mletačka Republika mobilizira (kao dio svoje politike naoružane neutralnosti) veći broj postrojbi, ponajprije pješačkih. Iako je u primjerima nekih drugih regija često riječ o teritorijalnoj miliciji (cernide, krajine), u slučaju vojnika iz Kopra i Pirana isključivo je riječ o profesionalnim vojnicima.

5 Podrobnije usporedbe vidi u u radovima: Čoralić, 2013a; Čoralić, 2013b; Čoralić, 2013c; Čoralić, 2014a; Čoralić, 2015b; Čoralić, 2015d; Čoralić & Katušić, 2016a; Čoralić & Katušić, 2016b; Čoralić & Katušić, 2017a.

Najstariji upis (datum popisivanja) koji se veže uz ovu regionalnu skupinu vojnika odnosi se na pješake iz Pirana. To su Petar Ivanov Albertović i Juraj Andrijin Andrić, a obojica su istovremeno (30. lipnja 1705.) popisani u Bresciji kao vojnici u sastavu osobne satnije (*compagnia propria*) potpukovnika (*tenente colonnello*) Nikole Viskovića.⁶ Završna godina u kojoj se bilježe vojnici iz ova dva grada je 1796. Tada su (na Silvestrovo) u Mlecima zabilježeni piranski konjanici Matija Antunov Pahor i Lujo Ivanov Sprochen, kao i Koprani Joakim Petrov Benvenuti i Lazar Jerolimov Borio, a svi su bili uključeni u osobnu satniju pukovnika Antuna Radnića.

Zanimljivo se osvrnuti i na dužinu službe pojedinih vojnika. *Fanti oltramaringi* i *Croati a cavallo* zavičajem iz Kopra i Pirana najčešće su spomenuti samo u jednome navratu. Iznimku ipak opažamo u primjeru nekoliko vojnika, mahom pripadnika pješačkih jedinica. Najduži vojni staž opažamo u slučaju pješaka Josipa Lukinog Widmara iz Kopra, koji se tijekom šest godina (1775.–1781.) spominje kao pripadnik osobne satnije pukovnika Marka Antuna Bubića (popisi načinjeni u Mlecima i Palmanovi). Nadalje, petogodišnju je vojnu službu imao Koprani Ivan Miloš, sin Petra, uključen u satniju kapetana Antuna Markovića (pukovnja Stjepana Buće, 1721.–1726.), dočim se tijekom tri godine u osobnoj satniji spomenutog (tada već pukovnika) Markovića bilježi Franjo Antunov Botić iz Kopra (1726.–1729.).

Obični vojnici (*Soldati, Fanti*) u mletačkom profesionalnom pješaštvu i konjaništvu činili su pretežit dio strukture postrojbi u koje su bili uključeni vojnici iz Kopra i Pirana. Jedina iznimka je Koprani Niko Blažev Kolonzić, kaplar (*caporal*) u osobnoj pješačkoj satniji bojnika vojske (*sargente maggiore di battaglia*) Petra Corponesea, popisani u Zadru 1727. i 1728. godine. Nadalje, iako je u primjeru nekih drugih regionalnih sredina opaženo vojno djelovanje više članova iz iste obitelji, u našem istraživanju, kada je riječ o Kopru i Piranu, taj primjer bilježimo samo jednom. Riječ je o pješačkim vojnicima, braći Antunu i Tomi Stipici (sinovi Dominika) iz Kopra. Antun je upisan kao pješak u osobnoj satniji pukovnika Jurja Medina (Mleci, 1727. i Kopar, 1728.), dočim je Toma spomenut nekoliko desetljeća kasnije kao vojnik u pukovnji Antuna Markovića (Zadar, 1753.).

Jednu od sastavnica ovoga istraživanja čini i raščlamba vojnika prema njihovim dobnim i tjelesnim karakteristikama. Podaci o tome nisu upisivani redovito, ali je na osnovu raspoloživoga uzorka moguće iskazati određena zapažanja. Kada je riječ o dobnoj strukturi ovdje analiziranih vojnika, podaci kojima raspolažemo odnose se isključivo za koparske pješake. Izračun pokazuje da je prosjek njihovih godina bio 30. Najmlađi zabilježeni pješak bio je osamnaestogodišnji Antun Domjanić (sin Antuna), zabilježen u Mlecima 1734. godine kao vojnik u sastavu satnije kapetana Antuna Markovića (pukovnja Stjepana Buće), dočim je najstariji pripadnik jedinice *Fanti oltramaringi* bio Antun Mihaelov Brnešić, u

6 Najstariji upis o pješaku iz Kopra zabilježen je 1721. godine (Mleci), a riječ je o Ivanu Petrovu Milošu, pripadniku satnije kapetana Antuna Markovića (pukovnja Stjepana Buće).

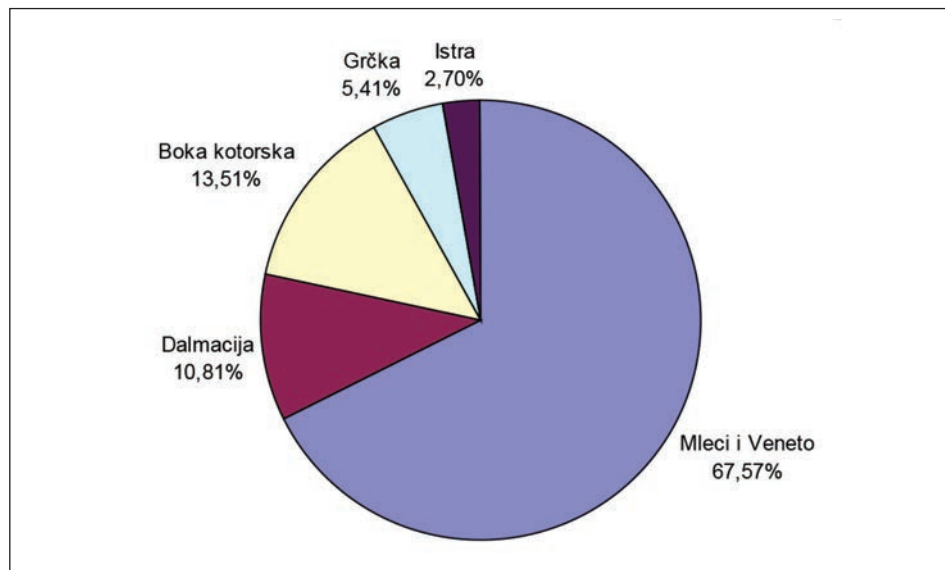
trenutku upisa (Mleci, 1725.) u satniju pukovnika Josipa Antuna Fanfonje (unutar pukovnije Stjepana Buće) star 50 godina.

Relativno jednoobrazno bilježenje osobnih podataka opažamo u primjeru tjelesnih obilježja ovdje istraživanih vojnika. Stoga, kada je riječ o njihovoj visini (staturi), taj je podatak zabilježen samo u nekoliko primjera, pri čemu su – kako je to i bilo najčešće – popisivači vojnike opisivali kao osobe srednjega rasta (*ordinario*). Iznimku čine pješak Antun Franjin Romić iz Kopra, opažen kao osoba niskoga rasta (*basso*) u osobnoj satniji pukovnika Stjepana Buće (1731.), kao i spomenuti kaplar Niko Kolonzić (osobna satnija bojnika vojske Petra Corponesea, 1727.–1728.) i Antun Stipica (osobna satnija pukovnika Jurja Medina), pri čemu su obojica predstavljeni, motreni očima popisivača, kao visoki vojnici (*alto*). Službenici mletačke vojske vojnike su najčešće, kada je riječ o boji njihove kose, opažali kao smeđokose (*castagno*), a iznimka su crnokosi (*nero*) pješaci Franjo Botić, Niko Kolonzić (oboje su prethodno spomenuta) i Jure Stjepanov Šajko (osobna satnija bojnika vojske Ivana Kumbata, Krf, 1724.).

U primjeru pripadnika konjaničkih postrojbi popisivači su najčešće bilježili i boju konja koje su vojnici zaduživali tijekom svoje aktivne vojne službe. Vojnici iz Kopra i Pirana najčešće su jahali vrance (*mor, moro*), a samo u jednom primjeru zabilježen je dorat (*bai, baio*). U potonjem je slučaju riječ o Kopraniu Lazaru Borio, sinu Jerolima, pripadniku osobne satnije pukovnika Antuna Radnića (Mleci, 1796.).

Mletačke pješačke i konjaničke postrojbe bile su tijekom 18. stoljeća, a osobito okončanjem posljednjega mletačko-osmanskog rata (1714.–1718.), raspoređene u glavna vojna uporišta *Serenissime*. To su ponajprije bili gradovi odnosno utvrde duž mletačkoga kopnenog posjeda diljem Veneta (Mleci – Lido, Vicenza, Padova, Treviso, Palmanova, Verona, Bergamo, Udine i druga), vodeća uporišta duž istočnoga Jadrana (Kopar, Zadar, Split, Kotor) te nakon Požarevačkoga mira 1718. godine preostale mletačke stečevine u grčkome arhipelagu. Pukovnije i satnije bile su vrlo mobilne te se pojedine satnije bilježe na raznim lokacijama. Statistički promatrano (vidi: *Grafikon 2*), vojnici iz Kopra i Pirana (zbirno gledano), odnosno njihove postrojbe najčešće se bilježe na području Veneta – u Mlecima i duž mletačkih gradova diljem *terraferme* (67,57% u omjeru svih spomenutih mjesta popisivanja satnija i pukovnija). Unutar toga područja prevagu imaju Mleci, odnosno tamošnja vojna baza na Lidu. Osim glavnoga grada Republike svetoga Marka, na tome se području kao mjesta stacioniranja postrojbi u kojima su djelovali koparski i piranski pješaci i konjanici bilježe (iako u mnogo manjem broju primjera u odnosu na Mletke) još i Bergamo, Brescia i Palmanova. Dalmatinsko je područje u postotnome omjeru djelovanja ove skupine vojnika zastupljeno s 10,81%. Isključivo je riječ o njihovom popisivanju u Zadru, onovremenoj dalmatinskoj prijestolnici te ujedno i najsnažnijem mletačko vojno-strateškom uporištu na istočnom Jadranu. Kada je riječ o Boki, vojnici iz Kopra i Pirana su zasupljeni s 13,51%, a u svim primjerima je zabilježen Kotor, glavni grad mletačke pokrajine (*Albania Veneta*) koji je tijekom 18. stoljeća predstavljao vodeću mletačku obrambenu utvrdu prema osmanskim posjedima

Grafikon 2: Vremenski okvir spominjanja vojnika iz Kopra i Pirana.

u neposrednom zaleđu. Naposljetku, u malom se broju primjera vojnici iz ovih gradova bilježe u Grčkoj, odnosno na otoku Krfu (5,41%), a samo u pojedinačnom primjeru u Istri (Kopar – 2,70%).

Popisi redovito sadrže i imena zapovjednika pojedinih pukovnija. Takvi nam podaci otkrivaju niz imena zapaženih onovremenih mletačkih vojnih zapovjednika zavičajem s istočne obale Jadrana. Neki od njih isprva se spominju kao kapetani satnija, s vremenom bivaju promaknuti u pukovnike, a neki u završnoj etapi vojne karijere postaju generali. Navođenje njihovih imena svojevrsan je pregled istaknutih časnika koji su pod stijegom Privredre Republike dosegнули svoja najveća postignuća. Stoga ćemo radi boljeg razumijevanja konteksta djelovanja vojnika iz Kopra i Pirana u mletačkim kopnenim postrojbama navesti osnovne podatke o tim visokim vojnim časnicima (ponajprije upute na odgovarajuće izvore i historiografska saznanja). Kada je riječ o pripadnicima postrojbi *Cavalleria Croati*, u kojoj su vojnici iz Kopra i Pirana bili zabilježeni nešto rjeđe, izdvajaju se dva imena – zadarski plemić Šimun Benja (odvjetak ugledne obitelji koja je kroz niz pokoljenja davala mletačkoj vojsci visoke časnike),⁷ kao i Antun Radnić, zavičajem i djelovanjem ponajviše vezan za područje od Skradina i Drniša do Trogira.⁸ S obzirom na prevagu pješačkih postrojbi, vojnicima iz Kopra i Pirana zapovijedao je povećani broj visokih vojnih časnika.

7 Gradivo o djelovanju Šimuna Benje u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 776–781.

8 Gradivo o djelovanju Antuna Radnića u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 826.

Iz Dalmacije su to otac i sin Ivan i Antun Kumbat (zavišajem iz Kaštela),⁹ plemić Trogira Vicko Michieli Vitturi,¹⁰ Makaranin Nikola Alačević¹¹ te Petar Corponese – dalmatinski časnik podrijetlom iz obitelji pristigle s Apeninskoga poluotoka.¹² Izrazito je i velik broj Bokelja, kao i časnika sa širega područja današnjeg Crnogorskog primorja, koji su zapovijedali postrojbama *Fanti oltramarini* u kojima su zabilježeni vojnici iz Kopra i Pirana. Izdvajaju se kotorski patricij Stjepan Buća,¹³ Peraštani Tripun Štukanović¹⁴ i Nikola Visković,¹⁵ vojni inženjer Antun Marković (podrijetlom vjerojatno iz budvanskoga kraja),¹⁶ kao i visoki časnici s područja Paštrovića Juraj i Nikola Medin¹⁷ te Marko Antun Bubić.¹⁸

ZAKLJUČAK

Udio vojnika zavičajem sa istočnojadranske obale u mletačkim prekojadranskim postrojbama dugoga niza stoljeća dominacije *Serenissime* nad pretežitim dijelom istočnoga Jadrana neprijeporna je činjenica, dobro dokumentirana u vrelima, ali još uvijek nedovoljno obrađena u znanstvenoj literaturi. Središnja tema ovoga rada, koji se nastavlja na prethodno provedena istraživanja u Archivio di Stato di Venezia, odnosi se na dvije mletačke profesionalne kopnene postrojbe – pješaštvo (*Fanti oltramarini*) i konjaništvo (*Croati a cavallo, Cavalleria Croati*) – ponajprije novačene i popunjavane ljudstvom s istočnoga Jadrana. U fokusu istraživanja su koparski i piranski pješaci i konjanici 18. stoljeća. Istraživanje raspoloživoga uzorka (spisi mletačke magistrature Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli) pokazuje da su kontinuirano prisutni kroz cijelo 18. stoljeće, a ponajprije su bili zastupljeni u pješaštvu. Mjesta djelovanja (stacioniranja, popisivanja) vojnika iz Kopra i Pirana odražavaju rasprostranjenost mletačkih stečevina od terraferme, preko Istre i Dalmacije, do Boke i Grčke, ali i posvjedočuju o mobilnosti elitnih mletačkih kopnenih jedinica. Nadalje, vojnici iz navedena dva grada, promatrajući ih

-
- 9 O članovima obitelji Kumbat detaljnije vidi u: Čoralić & Katušić, 2015a. Gradivo o njihovom djelovanju u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 546–550.
  - 10 Detaljnije vidi u: Čoralić & Markulin, 2019b. Gradivo o djelovanju Vicka Michieli Vitturija u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 643–647.
  - 11 Gradivo o djelovanju Nikole Alačevića u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 458–459.
  - 12 Gradivo o djelovanju Petra Corponesea u činu bojnika vojske pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 551–552.
  - 13 Detaljnije vidi u: Čoralić & Markulin, 2019a. Gradivo o djelovanju Stjepana Buće u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 501–510.
  - 14 Detaljnije o Tripunu Štukanoviću vidi u: Čoralić & Katušić, 2012. Gradivo o djelovanju Tripuna Štukanovića u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 703.
  - 15 Detaljnije vidi u: Čoralić, 2012. Gradivo o djelovanju Nikole Viskovića u činu potpukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 715.
  - 16 Detaljnije o Antunu Markoviću vidi u: Čoralić & Markulin, 2018b. Gradivo o djelovanju Antuna Markovića u činu vojnoga inženjera i pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 634–639.
  - 17 Gradivo o djelovanju Jurja Medina u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 648–649. O Nikoli Medinu vidi u istom arhivskom fondu, b. 650–655.
  - 18 Detaljnije vidi u: Čoralić & Katušić, 2010. Gradivo o djelovanju Marka Antuna Bubića u činu pukovnika pohranjeno je u: ASVe, Inquisitori, b. 450, 499–500, 604A.

u kontekstu cjelovitoga uzorka istočnojadranskih vojnika u rečenim kopnenim snagama *Serenissime*, uklapali u opću sliku vojnika toga vremena. Oni su najčešće bili srednjega rasta, smeđokosi ili crnokosi, a prosječna životna dob u kojoj su zabilježeni u izvoru iznosila je oko 30 godina. Istraživanje vojnika iz Kopra i Pirana otkriva nam, ponajprije u širem kontekstu prekomorskih kopnenih i cijeli niz drugih tada uglednih zapovjednika zavičajem od Zadra do Boke kotorske koji su u vrijeme svoje bogate karijere postizali najviše časničke činove i bivali zapaženim protagonistima vojne povijesti istočnoga Jadrana i Mletačke Republike u cjelini. Njima je u radu bila posvećena dodatna pozornost.

Naposljetku možemo zaključiti kako je istraživanje udjela vojnika iz Kopra i Pirana, koji su nesumnjivo dio sveukupnoga udjela ljudstva sa istočnoga Jadrana u profesionalnim jedinicama mletačkih pješaka i konjanika u završnom stoljeću opstojanja Kraljice mora, još uvijek otvorena tema koja iziskuje dodatna istraživačka pregnuća i rad na novim dokumentima, prvenstveno pohranjenima u Archivio di Stato di Venezia. Stoga vjerujemo da će se, kako se bude povećavao opseg i raznovrsnost korištenoga arhivskog gradiva, spoznaje o ovdje navedenim i prezentiranim vojnicima u mletačkim kopnenim postrojbama bitno proširiti novim i višestruko korisnim znanstvenim saznanjima.

Prilog: Popis vojnika iz Kopra i Pirana zabilježenih u mletačkim pješačkim i konja-
ničkim postrojbama tijekom 18. stoljeća.¹⁹

upis	osoba	prezime i ime	ime oca	mjesto	rod vojske	dob	stas	boja kose	konj	satnija (zapovjednik)	pukovnija (zapovjednik)	mjesto i datum popisa	busta	bilješka
1	1	Albertović, Petar	Ivan	Pirana	pješaštvo					potpukovnik Nikola Visković	potpukovnik Nikola Visković	Brescia, 30.6.1705.	b. 715.	
2	2	Andrić, Juraj	Andrija	Pirana	pješaštvo					potpukovnik Nikola Visković	potpukovnik Nikola Visković	Brescia, 30.6.1705.	b. 715.	
3	3	Baletić, Petar	Franjo	Kopar	pješaštvo	32				kapetan Andrija Medin	pukovnik Tripun Štukanović	Mleci, 29.12.1764.	b. 703.	
4	4	Benvenuti, Joakim	Petar	Kopar	konjaništvo				vranac	pukovnik Antun Radnić	pukovnik Antun Radnić	Mleci, 31.12.1796.	b. 826.	Naknadno prekrizhen.
5	5	Bobić, Ivan	Franjo	Kopar	pješaštvo	34	srednjega rasta	smedokos		pukovnik Nikola Scutari	pukovnik Nikola Scutari	Zadar, 31.7.1789.	b. 701.	
6	6	Borio, Lazar	Jerolim	Kopar	konjaništvo				dorat	pukovnik Antun Radnić	pukovnik Antun Radnić	Mleci, 31.12.1796.	b. 826.	Naknadno prekrizhen.
7	7	Botić, Franjo	Antun	Kopar	pješaštvo		srednjega rasta	ermokos		pukovnik Antun Marković	pukovnik Antun Marković	Bergamo, 22.5.1726.	b. 501.	
8	7	Botić, Franjo	Antun	Kopar	pješaštvo	35				pukovnik Antun Marković	pukovnik Antun Marković	Brescia, 11.1.1729.	b. 503.	
9	8	Božić, Petar	Lovre	Kopar	pješaštvo					potpukovnik Donā Cleva	pukovnik Nikola Medin	Kotor, 7.7.1789.	b. 650.	Naknadno prekrizhen.
10	9	Brnešić, Antun	Mihael	Kopar	pješaštvo	50	srednjega rasta	smedokos		pukovnik Josip Antun Fanfonja	pukovnik Stjepan Buća	Mleci, 30.3.1725.	b. 501.	
11	10	Butarello, Antun	Antun	Kopar	pješaštvo				vranac	potpukovnik Donā Cleva	pukovnik Nikola Medin	Kotor, 7.7.1789.	b. 650.	
12	11	Desti, Antun	Rivoaldo	Kopar	konjaništvo				vranac	pukovnik Šimun Benja	pukovnik Šimun Benja	Palmanova, 30.7.1779.	b. 778.	Naknadno prekrizhen.
13	12	Domjanić, Antun	Antun	Kopar	pješaštvo	18	srednjega rasta	smedokos		kapetan Antun Marković	pukovnik Stjepan Buća	Mleci, 31.3.1734.	b. 505.	Naknadno prekrizhen.
14	13	Donadelli, Franjo	Antun	Kopar	pješaštvo					pukovnik Nikola Medin	pukovnik Nikola Medin	Mleci, 30.6.1788.	b. 650.	
15	14	Galović, Petar	Frane	Kopar	pješaštvo					kapetan Marko Antivari	pukovnik Vicko Michieli Vitturi	Kotor, 30.9.1793.	b. 644.	
16	15	Gavon, Ivan	Josip	Kopar	pješaštvo					kapetan Ivan Paravia	pukovnik Vicko Michieli Vitturi	Kotor, 30.9.1793.	b. 644.	Naknadno prekrizhen.
17	16	Grbinić, Dominik	Jakov	Kopar	pješaštvo	20	srednjega rasta	smedokos		kapetan Antun Marković	pukovnik Stjepan Buća	Bergamo, 22.5.1726.	b. 501.	
18	17	Ivanović, Fortunat	Franjo	Kopar	pješaštvo					kapetan Aleksandar Rado	pukovnik Tripun Štukanović	Mleci, 30.4.1762.	b. 703.	
19	18	Kolonzić, Niko	Blaž	Kopar	pješaštvo/ kaplar	31	visok	ermokos		bojnik vojske Petar Corponese	bojnik vojske Petar Corponese	Zadar, 1.1.1727.	b. 552.	
20	18	Kolonzić, Niko	Blaž	Kopar	pješaštvo/ kaplar	32	visok	ermokos		bojnik vojske Petar Corponese	bojnik vojske Petar Corponese	Zadar, 29.7.1728.	b. 552.	
21	19	Miloš, Ivan	Petar	Kopar	pješaštvo					kapetan Antun Marković	pukovnik Stjepan Buća	Mleci, 29.11.1721.	b. 501.	
22	19	Miloš, Ivan	Petar	Kopar	pješaštvo	45				kapetan Antun Marković	pukovnik Stjepan Buća	Bergamo, 22.5.1726.	b. 501.	
23	20	Milović, Juro	Joakim	Kopar	pješaštvo					kapetan Ivan Paravia	pukovnik Vicko Michieli Vitturi	Kotor, 30.9.1793.	b. 644.	Naknadno prekrizhen.
24	21	Mocinić, Luka	Andrija	Kopar	pješaštvo	30	srednjega rasta	smedokos		kapetan Antun Kumbat	bojnik vojske Ivan Kumbat	Krf, 1.9.1724.	b. 546.	
25	22	Nikić, Luka	Luka	Kopar	pješaštvo					pukovnik Marko Antun Bubić	pukovnik Marko Antun Bubić	Mleci, 29.9.1775.	b. 500.	
26	23	Pahor, Matija	Antun	Pirana	konjaništvo				vranac	pukovnik Antun Radnić	pukovnik Antun Radnić	Mleci, 31.12.1796.	b. 826.	Naknadno prekrizhen.
27	24	Romić, Antun	Franjo	Kopar	pješaštvo	30	nizak			pukovnik Stjepan Buća	pukovnik Stjepan Buća	Bergamo, 18.4.1731.	b. 504.	
28	25	Sprochen, Lujo	Ivan	Pirana	konjaništvo				vranac	pukovnik Antun Radnić	pukovnik Antun Radnić	Mleci, 31.12.1796.	b. 826.	Naknadno prekrizhen.
29	26	Stipica, Antun	Dominik	Kopar	pješaštvo	25	visok	smedokos		pukovnik Juraj Medin	pukovnik Juraj Medin	Mleci, 29.3.1727.	b. 648.	
30	26	Stipica, Antun	Dominik	Kopar	pješaštvo	25	visok	smedokos		pukovnik Juraj Medin	pukovnik Juraj Medin	Zadar, 15.7.1728.	b. 649.	
31	27	Stipica, Toma	Dominik	Kopar	pješaštvo					kapetan Niccolò Rizzo	pukovnik Antun Marković	Zadar, 20.11.1753.	b. 634.	
32	28	Šajko, Jure	Stjepan	Kopar	pješaštvo	24	srednjega rasta	ermokos		bojnik vojske Ivan Kumbat	bojnik vojske Ivan Kumbat	Krf, 1.9.1724.	b. 546.	
33	29	Škerlić/Serlić, Matija	Ivan	Kopar	pješaštvo	26				kapetan Danijel Kumbat	pukovnik Nikola Alačević	Mleci, 8.3.1742.	b. 459.	
34	30	Widmar, Josip	Luka	Kopar	pješaštvo					pukovnik Marko Antun Bubić	pukovnik Marko Antun Bubić	Mleci, 29.9.1775.	b. 500.	
35	30	Widmar, Josip	Luka	Kopar	pješaštvo					pukovnik Marko Antun Bubić	pukovnik Marko Antun Bubić	Mleci, 21.3.1778.	b. 500.	
36	30	Widmar, Josip	Luka	Kopar	pješaštvo					pukovnik Marko Antun Bubić	pukovnik Marko Antun Bubić	Palmanova, 25.6.1779.	b. 499.	
37	30	Widmar, Josip	Luka	Kopar	pješaštvo					pukovnik Marko Antun Bubić	pukovnik Marko Antun Bubić	Mleci, 29.12.1781.	b. 499.	

19 Vojnici se navode abecednim slijedom, a uz osnovne podatke (prezime, ime, ime oca), navode se satnije (*compagnia*) i pukovnije (*reggimento*) unutar kojih su djelovali, vojni čin, osobne karakteristike (dob, stas, boja kose), podaci o konjima (za pripadnike konjaničkih postrojbi), mjesto i datum popisivanja te signatura (broj svežnja, odnosno buste) unutar arhivskoga fonda *Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli u Archivio di Stato di Venezia*.

SOLDIERS FROM KOPER AND PIRAN IN THE GROUND FORCE UNITS OF
VENETIAN OVERSEAS DOMINIONS (18TH CENTURY)*Lovorka ČORALIĆ*

Croatian Institute of History, Opatička 10, 10000 Zagreb, Croatia

e-mail: lovorka@isp.hr

SUMMARY

The main topic of this study is the share of soldiers originally from the Istrian towns of Koper and Piran who operated in the ground forces of the overseas dominions of the Republic of Venice during the 18th century, specifically in Fanti oltramarini (infantry) and Cavalleria Croati (cavalry). The study is based on an analysis of the material preserved at the Archivio di Stato di Venezia (fond Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli), within which complete lists of military personnel composing the regiments and companies for the period are preserved. The analysis of the documents has shown that, in terms of number, these soldiers represented a regional group in the Venetian infantry and cavalry worthy of research attention. They were active throughout the 18th century, most notably towards the end, when the Venetian Republic mobilised the majority of available military personnel for the last time. The analysis considers the time frame of the soldiers' operation, their age, duration of military service, as well as determinate physical characteristics. It further shows that the military units in which soldiers from Koper and Piran operated were led by prominent military commanders of the period, originally from Dalmatia and Boka Kotorska, and that that the units were very mobile and deployed throughout the territories of the Venetian mainland and overseas domains. The study aims to contribute to the knowledge of, in this case, military aspects of the link between both sides of the Adriatic. In conclusion, it provides a list of all soldiers from Koper and Piran in Venetian infantry and cavalry overseas units according to the research to date.

Keywords: Koper, Piran, Istria, Republic of Venice, Fanti oltramarini, Cavalleria Croati, military history, 18th century history

IZVORI I LITERATURA

- ASVe, Inquisitori** – Archivio di Stato di Venezia, Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli, b. 450, 459, 499–510, 546–550, 552, 604A, 634–639, 643–650, 701, 703, 715, 778, 826.
- Čoralić, L. (2012)**: Mletački časnik Nikola Visković i sastav vojnoga ljudstva njegove prekomorske pukovnije početkom 18. stoljeća. *Historijski zbornik*, 65, 2, 365–385.
- Čoralić, L. (2013a)**: Riječani u mletačkim prekojadranskim postrojbama (18. stoljeće). *Rijeka*, 18, 2, 11–25.
- Čoralić, L. (2013b)**: Vojnici iz Hercegovine u mletačkim kopnenim postrojbama (18. stoljeće). *Hum: Časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, 10, 162–182.
- Čoralić, L. (2013c)**: Vojnici u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama zavičajem iz Senja, Karlobaga te s područja Like i Krbave (18. stoljeće). *Senjski zbornik*, 40, 523–546.
- Čoralić, L. (2014)**: Karlovčani u mletačkim prekojadranskim kopnenim postrojbama (18. stoljeće). *Svjetlo: Časopis za kulturu, umjetnost i društvena zbivanja*, 1–2, 66–80.
- Čoralić, L. (2015a)**: Dubrovčani – vojnici u mletačkim pješačkim postrojbama (*fanti oltramarini*) u 18. stoljeću. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, 53, 2, 293–309.
- Čoralić, L. (2015b)**: Murterini u mletačkim kopnenim i mornaričkim postrojbama (18. stoljeće). *Murterski godišnjak*, 11–12, 227–247.
- Čoralić, L. (2015c)**: Zadarski otočani u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama (18. stoljeće). *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 33, 173–198.
- Čoralić, L. & M. Katušić (2010)**: Od afričke obale do dalmatinske prijestolnice – mletački general Marko Antun Bubić (1735.–1802.). *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 28, 139–172.
- Čoralić, L. & M. Katušić (2012)**: Peraštanin Tripun Štukanović (+ 1769) – pukovnik mletačkih oltramarina. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, 50, 385–410.
- Čoralić, L. & M. Katušić (2015)**: Pukovnici, bojnici, kapetani – časnici iz kaštelanske obitelji Kumbat u službi Mletačke Republike (18. stoljeće). *Zadar, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU*, 57, 145–183.
- Čoralić, L. & M. Katušić (2016a)**: Šibenčani u mletačkim prekojadranskim kopnenim postrojbama (18. stoljeće). *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 58, 147–190.
- Čoralić, L. & M. Katušić (2016b)**: Zemuničani u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama (18. stoljeće) U: Faričić, J. & Z. Dundović (ur.): *Zemunik u prostoru i vremenu*. Zadar, Sveučilište u Zadru, 190–197.

- Čoralić, L. & M. Katušić (2017a):** Biograđani i Vranjani – vojnici u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama (18. stoljeće) U: Došen, B. (ur.): Braća Vranjanin i vransko područje tijekom povijesti. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa “Braća Vranjanin i vransko područje tijekom povijesti” održanog u Biogradu 25. travnja 2014. Zadar, Ogranak Matice hrvatske u Zadru, Općina Pakoštane, 455–474.
- Čoralić, L. & M. Katušić (2017b):** *Fanti oltramaringi* i *Croati a cavallo* – vojnici s otoka Ugljana u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću U: Faričić, J. (ur.): Kali, Zadar, Sveučilište u Zadru, HAZU, Općina Kali, 163–178.
- Čoralić, L. & N. Markulin (2018a):** Kotorski plemić Benedikt Paskvali (1704.–1790.) – zapovjednik mletačkih prekomorskih pješackih postrojbi. *Acta Histriae*, 26, 2, 393–428.
- Čoralić, L. & N. Markulin (2018b):** Vojni inženjer Antun Marković (u. 1767.) i njegova pješacka pukovnija. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 60, 167–204.
- Čoralić, L. & N. Markulin (2019a):** Kotorski plemić i zapovjednik mletačkih prekomorskih pješaka Stjepan Buća i sastav njegove pukovnije (prva polovica 18. stoljeća). *Povijesni prilozi*, 38, 56, 261–294.
- Čoralić, L. & N. Markulin (2019b):** Trogirski plemići Michieli Vitturi – visoki časnici mletačkih prekomorskih kopnenih postrojbi u drugoj polovici 18. stoljeća. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 61, 361–405.
- Madunić, D. (2012):** *Defensiones Dalmatiae: Governance and Logistics of the Venetian Defensive System in Dalmatia during the War of Crete (1645–1669)*. Doktorska disertacija. Budimpešta, Central European University.
- Markulin, N. (2014):** Vojno poduzetništvo u mletačkoj Dalmaciji i Boki za vrijeme Morejskog rata (1684.–1699.). *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 56, 91–142.
- Markulin, N. (2015):** Mletačka vojna organizacija u Dalmaciji i Boki od Morejskog rata (1684.–1699.) do Požarevačkog mira 1718. Doktorska disertacija. Zadar, Sveučilište u Zadru.
- Markulin, N. (2016):** Vojno poduzetništvo u Mletačkoj Dalmaciji i Boki od 1700. do 1718. godine. *Povijesni prilozi*, 35, 51, 159–196.
- Mayhew, T. (2008):** *Dalmatia between Ottoman and Venetian Rule: Contado di Zara 1645–1718*. Roma, Viella.
- Mayhew, T. (2009):** Mletački vojnik na istočnoj obali Jadrana za Kandijskog rata (1645–1669). U: Roksandić, D. & D. Agićić (ur.): *Spomenica Josipa Adamčeka*. Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 243–262.
- Vrandečić, J. (2013):** Borba za Jadran u ranom novom vijeku: mletačko-osmanski ratovi u venecijanskoj nuncijaturi. Split, Filozofski fakultet u Splitu – Odsjek za povijest.